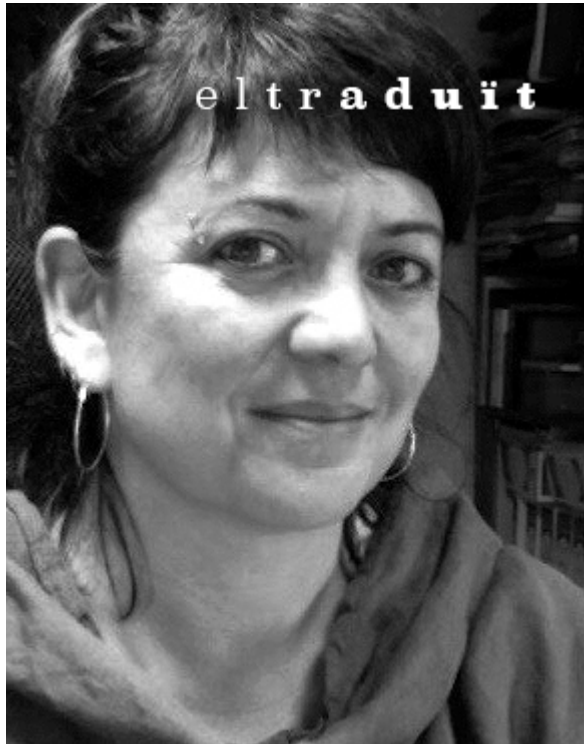

Marta Marfany

23 Març 2021

Marta Marfany Simó (Barcelona, 1973). Traductora i professora a la Facultat de Traducció de la Universitat Pompeu Fabra. Llicenciada en Filologia Francesa i Romànica (1996) i en Filologia Catalana (1997) per la Universitat Autònoma de Barcelona, on es va doctorar amb una tesi sobre la traducció catalana medieval d'un text poètic francès del segle XV (2008). Imparteix docència en els àmbits de la traducció humanística i literària, de la literatura francesa i de la traducció i la comparació entre les llengües catalana i espanyola. Amb més de vint anys d'experiència en el món editorial, s'ha especialitzat en la correcció, l'edició i la traducció de textos literaris. Ha traduït narrativa d'autors francesos contemporanis, com Philippe Delerm, David Foerks i Jérôme Ferrari, i també clàssics, com Émile Zola, Honoré de Balzac i Samuel Beckett.

Ramón María del V. Valle-Inclán (1866-1936). Dramaturg poeta i novel·lista espanyol. Va viatjar a Mèxic de jove i es va allistar a l'exèrcit d'aquell país per fer fortuna. Quan va tornar al seu país, Espanya, es va integrar en la vida bohèmia

i literària de Madrid, i va començar a escriure relats on la realitat i la ficció es mesclaven de forma natural. Provocatiu i extravagant, el seu estil literari va evolucionar de l'exuberant modernisme i un madur expressionisme fins a les seves peculiars composicions esperpèntiques. És, sens dubte, un dels escriptors més originals i genials de les lletres espanyoles, i potser el més gran renovador del teatre espanyol del segle XX. Entre les seves obres més conegudes, destaquen *Luces de bohemia*, *El marqués de Bradomín*, *Tirano Banderas* o les *Sonatas*.

Marta Marfany tradueix al català un conte seu, «El miedo», que es va publicar per primera vegada a *El Imparcial* el 1902 i després es va recollir en el llibre *Jardín umbrío* (1914). Gosaríem dir que és el primer cop que es tradueix Valle-Inclán al català.

La por

Aquella llarga i angoixant esgarrifança que sembla missatgera de la mort, la veritable esgarrifança de la por, jo només l'he sentida una vegada. Va ser fa molts anys, en aquells bons temps del majorat, quan calia fer report de noblesa per ser militar. Jo acabava d'obtenir els cordons de cavaller cadet. Hauria preferit entrar a la Guàrdia de la Reial Persona, però la mare s'hi oposava i, seguint la tradició familiar, vaig ser granader del Regiment del Rei. No recordo exactament quants anys fa, però llavors jo amb prou feines tenia pèl moixí i avui ja soc gairebé un vell caduc. Abans d'entrar al Regiment, la mare volgué donar-me la benedicció. La pobra dona vivia retirada al bell mig d'un llogaret, on hi havia la nostra casa senyorial, i m'hi vaig dirigir submís i obedient. La tarda mateix que vaig arribar va fer anar a buscar el

prior de Brandeso perquè vingués a confessar-me a la capella de la casa. Les meves germanes María Isabel i María Fernanda, que eren petites, van baixar a collir roses al jardí, i la mare n'emplenà els gerros de l'altar. Després em cridà en veu baixa per donar-me el seu devocionari i dir-me que fes examen de consciència:

—Ves a la tribuna, fill meu, hi estaràs millor...

La tribuna senyorial era al costat de l'Evangeli i comunicava amb la biblioteca. La capella era humida, tenebrosa, ressonant. Al retaule s'hi distingia l'escut concedit per executòries dels Reis Catòlics al senyor de Bradomín, Pedro Aguiar de Tor, que li deien el Segall i també el Vell. Aquest cavaller estava enterrat a la dreta de l'altar. El sepulcre tenia l'estàtua orant d'un guerrer. La llàntia del presbiteri feia llum nit i dia davant del retaule, afaïçonat com la joia d'uns reis. Els auris gotims de cep evangèlic semblaven oferir-se curulls de fruit. El sant protector era aquell piadós Rei Mag que oferí mirra al Bon Jesús. La seva túnica de seda brodada d'or brillava amb l'esclat devot d'un miracle oriental. La llum de la llàntia, entre les cadenes de plata, feia el tímid aleteig d'un ocell engabiats que s'escarrassés per volar cap al sant. La mare decidí que seria ella amb les seves mans qui aquell capvespre deixaria als peus del Rei Mag els gerros curulls de roses com a ofrena de la seva ànima devota. Després, acompanyada de les meves germanes, s'agenollà davant de l'altar. Jo, des de la tribuna, només sentia el murmuri de la seva veu, que guiava moribunda els avemaries; quan era a les nenes a qui tocava respondre, però, sentia totes les paraules rituals de l'oració. La tarda agonitzava i les pregàries ressonaven en la foscor silenciosa de la capella, fondes, tristes i augustes, com un eco de la Passió. Jo m'endormiscava a la tribuna. Les nenes van anar a seure a les grades de l'altar. Duien uns vestits albs com el lli del parament litúrgic. Ara només distingia una ombra que resava sota la llàntia del presbiteri. Era la mare, que tenia entre les mans un llibre obert i llegia vinclant el cap. De tant en tant el vent bressolava la cortina d'un alt finestral. Ara jo veia dalt del cel, ja fosca, la faç de la lluna, pàl·lida i sobrenatural com una deessa que té l'altar en boscos i llacs...

La mare tancà el llibre fent un sospir i tornà a cridar les nenes. Vaig veure'n passar les ombres blanques a través del presbiteri i vaig endevinar que s'agenollaven una a cada costat de la mare. La llum de la llàntia tremolava amb una claror tènue damunt les mans que tornaven a aguantar el llibre obert. En el silenci, la veu llegia piadosa i lenta. Les nenes escoltaven, i vaig destriar les seves cabelleres deixades anar damunt l'albor de la roba, caient a banda i banda del rostre iguals, tristes, natzarenes. M'havia endormiscat i de sobte em sobresaltaren els crits de les meves germanes. Vaig mirar i les vaig veure al mig del presbiteri abraçades a la mare. Cridaven espaordides. La mare els aferrà la mà i fugiren totes tres. Vaig baixar rabent. Em disposava a seguir-les i vaig quedar sangglaçat de terror. Al sepulcre del guerrer s'hi entrecaven els ossos de l'esquelet. Se m'eriçaren els cabells. La capella havia quedat sumida en el silenci, i se sentia clarament el rodolar buit i esfereïdor de la calavera damunt el coixí de pedra. Vaig tenir tanta por com no n'he tinguda mai, però no vaig voler que la mare i les meves germanes em consideressin un covard, i vaig quedar-me immòbil al mig del presbiteri, amb els ulls clavats a la porta entreoberta. La llum de la llàntia oscil·lava. A dalt es gronxava la cortina d'un finestral, i els núvols passaven sobre la lluna, i les estrelles s'encenien i s'apagaven com les nostres vides. De sobte, al lluny, ressonaren els lladrucs festius d'uns gossos i música de picarols. Una veu greu i eclesiàstica cridava:

—Vine, Carabel! Vine, Capità!

Era el prior de Brandeso que venia a confessar-me. Després vaig sentir la veu de la mare tremolosa i espantada, i vaig percebre clarament els gossos corrent esvalotats. La veu greu i eclesiàstica s'elevava amb lentitud, com un cant gregorià:

—Ara veurem què ha estat... Cosa de l'altre món no l'és, de ben segur... Vine, Carabel! Vine, Capità!

I el prior de Brandeso, precedit dels seus llebrers, aparegué a la porta de la capella:

—Què passa, senyor granader del rei?

Vaig respondre amb veu ofegada:

—Senyor prior, he sentit l'esquelet bellugant-se dins el sepulcre...!

El prior travessà a poc a poc la capella. Era un home arrogant i tibat. En els seus anys de joventut també havia estat granader del rei. Arribà on era jo, sense arromangar-se el vol de l'hàbit blanc, i repenjant-me una mà a l'espatlla i mirant el meu rostre esblaimat, va declarar solemne:

—Que no pugui dir mai el prior de Brandeso que ha vist tremolar un granader del rei...!

No va alçar la mà de la meva espatlla, i restàrem immòbils, contemplant-nos sense parlar. Enmig d'aquell silenci sentírem rodolar la calavera del guerrer. La mà del prior no va tremolar. Al costat nostre, els gossos dreçaven les orelles amb el coll eriçat. Tornàrem a sentir rodolar la calavera damunt el seu coixí de pedra. El prior es deixondí:

—Senyor granader del rei, cal saber si són bruixes o follets!

I s'acostà al sepulcre i aferrà les dues anelles de bronze encastades en una de les lloses, la que tenia l'epitafi. M'hi vaig acostar tremolant. El prior em mirà sense descloure els llavis. Jo vaig posar la mà damunt la seva en una anella i vaig estirar. A poc a poc vam alçar la llosa. El forat, negre i fred, va aparèixer davant nostre. Vaig veure la calavera àrida i grogosa que encara es movia. El prior allargà un braç dins el sepulcre per agafar-la. La vaig entomar tremolant. Jo era al mig del presbiteri i la llum de la llàntia m'anava a parar damunt de les mans. En clavar-hi els ulls me les vaig espolsar horroritzat. Tenia entre les mans un niu de serps que es desentortolligaren xiulant, mentre la calavera rodolava grades avall del presbiteri. El prior em mirà amb aquells ulls de guerrer que brillaven sota la caputxa com sota la visera d'un casc:

—Senyor granader del rei, no hi ha absolució... Jo no absolc els covards!

I amb ruda altivesa se n'anà sense arromangar-se el vol de l'hàbit blanc de balandram. Les paraules del prior de Brandeso em ressonaren a les orelles durant molt de temps. Encara m'hi ressonen. És potser per aquests mots que més tard he sabut somriure a la mort igual que a una dona!

Categoria : El traduït

Etiquetes : Marta Marfany, Ramón María del Valle-Inclán